

YOSH IJROCHILARDA IJODIY QOBILIYATNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Burxonjonov Bunyodbek Bahromjon o'g'li

Xalqaro Nordik Universiteti 2-bosqich magistranti.

Annotatsiya: Mazkur maqolada yosh ijrochilarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirishning pedagogik va psixologik omillari tahlil qilingan. Musiqa ta'limi jarayonida ijodiy fikrlashni shakllantirish, mustaqil musiqiy talqin, improvizatsiya, motivatsiya hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ijodiy hamkorlik, sahna madaniyati, muntazam mashg'ulotlar va milliy musiqa an'analari yosh ijrochilar ijodkorligini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy asosda bayon etilgan. Tadqiqot natijalari yosh ijrochilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda kompleks pedagogik yondashuv muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: yosh ijrochi, ijodiy qobiliyat, musiqa ta'limi, ijrochilik mahorati, improvizatsiya, motivatsiya, pedagogik texnologiyalar, milliy musiqa.

FACTORS FOR DEVELOPING CREATIVE ABILITIES IN YOUNG PERFORMERS

Burxonjonov Bunyodbek Bahromjon o'g'li

2nd-year Master's Student, International Nordic University

Abstract: This article analyzes the pedagogical and psychological factors influencing the development of creative abilities in young performers. It examines the role of creative thinking, independent musical interpretation, improvisation, motivation, and modern teaching technologies in music education. The importance of teacher–student collaboration, stage culture, regular practice, and national musical traditions in enhancing creativity is also discussed. The findings indicate that a comprehensive pedagogical approach is essential for developing the creative potential of young performers.

Keywords: young performer, creative ability, music education, performance skills, improvisation, motivation, pedagogical technologies, national music.

Mamlakatimizda yosh avlodning ijodiy salohiyatini rivojlantirish masalasi ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Ayniqsa, musiqa ta'limi jarayonida yosh ijrochilarning nafaqat texnik ko'nikmalarini shakllantirish, balki ularning ijodiy fikrlashi, musiqiy tasavvuri va mustaqil talqin qobiliyatini rivojlantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Yosh ijrochi uchun ijodkorlik bu faqatgina yangi kuy yaratish emas, balki mavjud musiqiy asarni o'ziga xos tarzda talqin qilish, uning badiiy mazmunini chuqur his etish va tinglovchiga yetkazib bera olish qobiliyatidir. Shu sababli ijodiy qobiliyatni rivojlantirish musiqa pedagogikasining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Buyuk mutafakkir Abu Nasr Forobiy musiqaning inson ruhiy olamiga kuchli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlab, uni ma'naviy tarbiyaning muhim vositasi sifatida baholagan. Uning fikricha, musiqa insonning ichki his-tuyg'ularini tartibga soladi va estetik didni shakllantiradi.

Shuningdek, L. S. Vygotskiy ijodiy faoliyatni inson tasavvuri va ijtimoiy tajriba bilan bog'liq jarayon sifatida izohlaydi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasiga ko'ra, o'quvchining ijodiy qobiliyati o'qituvchi va muhit ta'sirida rivojlanadi. Bu esa musiqa ta'limida pedagogik yondashuvning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Zamonaviy musiqa pedagogikasida D. Kabalevskiy, Z. Kodály va C. Orff kabi olimlarning qarashlari asosida ijodiy yondashuvga asoslangan ta'lim tizimi shakllangan. Ularning fikricha, musiqa ta'limi faqat ijro texnikasini o'rgatish emas, balki bolada ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qilishi kerak.

Yosh ijrochilarda ijodiy qobiliyatning shakllanishi bir qator psixologik va pedagogik omillarga bog'liqdir. Bu jarayonda quyidagi asosiy jihatlar muhim o'rin tutadi:

Birinchidan, tasavvur va emotsional idrok ijodkorlikning asosini tashkil etadi. Bola musiqani faqat eshitib qolmay, balki uni ichki his-tuyg'ulari orqali qabul qilishi kerak. Bu esa ijro jarayonida badiiy ifodani kuchaytiradi.

Ikkinchidan, musiqiy tafakkur ijrochining asarni tahlil qilish, uning tuzilishini tushunish va o'z talqinini yaratish qobiliyatini belgilaydi. Musiqiy tafakkur rivojlangan o'quvchi ijroni mexanik emas, balki mazmunli tarzda bajaradi.

Uchinchidan, motivatsiya va qiziqish ijodiy faoliyatning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. O'quvchining musiqaga bo'lgan ichki qiziqishi uning muntazam shug'ullanishi va ijodiy izlanishiga sabab bo'ladi.

To'rtinchidan, ijtimoiy muhit va pedagogik yondashuv ijodiy qobiliyatni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'qituvchining yondashuvi, darsdagi psixologik muhit va rag'batlantirish tizimi o'quvchining ijodiy faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Yosh ijrochilarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirishning muhim omillaridan biri motivatsiyadir. Musiqaga qiziqish va ichki intilish muntazam mashg'ulotlar uchun asos yaratadi. O'qituvchi o'quvchilarda muvaffaqiyatga erishish ishonchini shakllantirishi, ularning kichik yutuqlarini rag'batlantirib borishi lozim. Rag'batlantirish ijodiy faollikni oshiruvchi muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Ikkinchi muhim omil mustaqil fikrlash va musiqiy talqindir.

O'quvchi asarni faqat texnik jihatdan ijro etish bilan cheklanmasdan, uning mazmunini his qilishi, obrazini tasavvur qilishi va o'z talqinini yaratishga intilishi zarur.

Pedagog tomonidan beriladigan ochiq savollar, musiqiy tahlillar va muhokamalar o'quvchining ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Ijodkorlikni rivojlantirishda improvizatsiya alohida ahamiyatga ega.

Qisqa melodiyalar yaratish, mavjud kuylarni turlicha talqin qilish yoki ritmik o'zgarishlar kiritish orqali yosh ijrochilar mustaqil musiqiy fikrlashni o'rganadilar. Improvizatsiya ijrochining musiqiy tasavvuri va erkin fikrlashini rivojlantiruvchi samarali metod hisoblanadi.

Yosh ijrochilarni rivojlantirishda muntazam va maqsadli mashg'ulotlar muhim o'rin tutadi. Reja asosida tashkil etilgan mashqlar texnik ko'nikmalarni mustahkamlaydi, murakkab ijro elementlarini bosqichma-bosqich egallash imkonini beradi.

Mashg'ulotlarning izchilligi ijodiy o'sishning asosiy shartlaridan biridir.

Sahna tajribasi ham ijodiy qobiliyatni rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Konsertlar, tanlovlar va festivallarda ishtirok etish yosh ijrochilarning sahna madaniyatini, o'ziga bo'lgan ishonchini va tinglovchilar bilan muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Amaliy ijro tajribasi ijodiy salohiyatni namoyon etish uchun muhim imkoniyat yaratadi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ham ijodiy rivojlanishning muhim omillaridan biriga aylanmoqda. Video darslar, elektron notalar, audio yozuvlar va mobil ilovalar yordamida o'quvchilar professional ijrochilar faoliyatini kuzatish, o'z ijrolarini tahlil qilish va mustaqil mashq qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shuningdek, milliy musiqa an'analari bilan muntazam tanishish yosh ijrochilarning badiiy dunyoqarashini boyitadi. Mumtoz va xalq kuylarini o'rganish, mashhur ustoz ijrochilar ijodini tinglash o'quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmat va ijodiy tafakkurni shakllantiradi.

Pedagogik kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ijodiy hamkorlik, qulay psixologik muhit va individual yondashuv mavjud bo'lgan ta'lim jarayonida yosh ijrochilar o'z imkoniyatlarini erkin namoyon etadilar.

Bu esa ularning ijrochilik mahorati bilan bir qatorda ijodiy salohiyatining ham rivojlanishiga xizmat qiladi.

Yosh ijrochilarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirish ko'plab pedagogik, psixologik va metodik omillarning uyg'unligiga bog'liq.

Motivatsiya, mustaqil musiqiy tafakkur, improvizatsiya, muntazam mashg'ulotlar, sahna tajribasi, milliy musiqa an'analari va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish ijodiy salohiyatni rivojlantirishning asosiy omillari hisoblanadi.

Shu bois musiqa ta'limi jarayonida ushbu omillarni kompleks tarzda qo'llash yosh ijrochilarni har tomonlama yetuk, ijodkor va malakali mutaxassis sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jabborov A. Musiqa pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2008.
2. Yunusov R. O'zbek xalq cholg'u ijrochiligi tarixi. – Toshkent: Fan, 2005.
3. Kabalevsky D. Musiqiy tarbiya metodikasi. – Moskva: Prosveshcheniye, 1988.
4. Kodály Z. Selected Writings on Music Education. – London: Boosey & Hawkes, 1974.
5. Orff C. Orff-Schulwerk: Music for Children. – New York: Schott Music, 1978.
6. Vigotskiy L. S. Tasavvur va ijod psixologiyasi.
7. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
8. Journal of Research in Music Education. Creativity in Music Performance. 2021.
9. International Journal of Music Education. Developing Creativity in Young Musicians. 2022.
10. UNESCO. Arts Education Framework. 2023. Jabborov A. Musiqa pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2008
11. Google Scholar. (2023). Academic search engine for music education articles. Retrieved from <https://scholar.google.com>

